תלמוד בבלי · אחרונים · אור הישר · מסכתות קטנות

אור הישר על מסכת עבדים

הרב שמואל יצחק הילמן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור הישר על מסכת עבדים

הרב שמואל יצחק הילמן

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-הישר-על-מסכת-עבדים/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 4
פרק ג 5

פרק א

מאימתי פסקו היובלות משעלה פול מלך אשור ותגלת פלנאסר מלך אשור והגלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה, והנה הטעם שמאז בטלו היובלות ילפינן בערכין ל"ב ע"ב מקרא דכתיב וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מקצתן וכה"נ בספרי פ' בהר ע"ש.

והנה דעת הרמב"ם בפ"י ה"ה מה' שמיטה דבבית שני לא היה נוהג יובל וכה"ד רש"י בגיטין ל"ו ע"א, והתוס' בשם ר"ת חלקו עליו וע' כפתור ופרח פמ"ט ובמה"פ לירושלמי גיטין פ"ד ה"ג ולשביעית פ"י ה"ב, אולם קשה על עצם דרשתם שיבטלו היובלות משום שאין כל יושביה עליה, הלא בנזיר מ"ב ע"א אמרינן דרובו ככולו דאורייתא ובהוריות ד"ג ע"ב הלשון דבכל התורה כולה קיי"ל רובו ככולו, ואמאי לא דרשו נמי קרא דלכל יושביה דגם רוב השבטים יקיימו מצות יובל וצ"ע כעת.

פרק ב

הנמכר בגנבתו לא ימכר לא בשוק ולא באיטלז שנאמר כי לי ב"י עבדים, וכ' בהגהות דמקורו הוא מלא ימכרו ממכרת עבד כמבואר בתו"כ, אולם שם הגרסא שלא יעמידנו על אבן המקח, וכ"ה ברמב"ם פ"א ה"ה מה' עבדים כגרסת התו"כ ע"ש, אולם ממה דבסוגיין בדין הקודם גבי הענקה ובדין שלאחריו גבי פדיון תני בלשון המוכר את עצמו, ואילו בדין מכירת בזיון תני בלשון הנמכר בגניבתו, ולפ"ז היה מקום להבין דדוקא הוא, אמנם ברמב"ם שם כללם יחד דכ' אחד המוכר א"ע או שמכרוהו ב"ד אינו נמכר בפרהסיא על אבן המקח ע"ש, וכ"מ פשטות הכתוב דלא ימכרו דבכל גווני איירי ע"ש.

ודודי הרה"ג השנון מו"ה נח יעקב זצ"ל בנה על יסוד זה כהכרעה לשיטת הרא"ש ר"פ החובל דשומת נזק דהתם הוא כעבד כנעני ולא כרש"י ונ"י שפי' כעבד עברי, מדתנן התם רואין אותו כאילו הוא עבד נמכר בשוק כו', ואילו עבד עברי אסור למכור בשוק כמבואר הכא, והנה אי הוה דייקינן כוותיה דאחי אבא ז"ל היה מקום לכוון כן גם ברש"י חולין ד"ב ע"א ד"ה הכל נדרים ע"ש. אבל לדעתי דיוקו בלתי מוכרע דאפ"ל דמה דתנן כאילו עבד נמכר בשוק לא קאי על מכירה פומבית רק על שומת המקח, כמו שהוא עובר לסוחר.

אמנם על עצם הפלוגתא בין רש"י והרא"ש דנקטו הסמ"ע והקצוה"ח בסי' ת"כ וכל האחרונים הלכו בדרכם, לע"ד אינני רואה בזה שום פלוגתא ואדרבה רש"י בב"ב י"ג ע"א כ' כהרא"ש רק הכא בס' החובל בא רש"י לבאר תוכן הנזק במה הזיקו והפסידו,

ולכן כ' שאם היה נצרך היה מוכר עצמו בעבד עברי ולהכי לתביעת ממון גמור נחשב ענין הנזק, ולהיותו ישראל לא יוכל למכור עצמו בעבד כנעני לכן כתב עבד עברי, ובזה מדוקדק מה שלא קבע רש"י שם דבריו על עבד נמכר בשוק, רק על וכמה הוא יפה ע"ש. **שם** העבד שישראל שותף בו ה"ז בן חורין, צ"ל כבן חורין, פי' דאסור בתרומה אף חלק הזר כדביאר במשך חכמה לפ' אמור בפסוק וכהן כי יקנה נפש.

פרק ג

המוכר את עבדו לאחר שלשים יום ר"מ אומר הראשון ביום או יומים ואין השני ביום או יומים כו', ע' משה"ק בקצוה"ח סי' שפ"ו סק"ז ומה שתירץ בעונג יו"ט סי' כ"ו ובמה שתירצתי לקושיתם בחידושי לב"ק ד"צ ע"א.